

Synopse - Europæisk renæssance i et globalt perspektiv (HITÅ10331U-F13)

Den umiddelbare betydning af erobringen af Konstantinopel i 1453 for udviklingen af den europæiske renæssance

Af Safia Aoude

Baggrund for emnet:

Osmannernes erobring af Konstantinopel den 29. maj 1453 betød afslutningen på det Byzantiske Rige og dermed det klassiske romerrige. Selv om Byzans i realiteten var på vej ud af verdenshistorien alligevel, var erobringen af Konstantinopel et chok for de europæiske monarker og religiøse ledere. Men Europa reagerer ikke som forventet med militære modangreb. Tværtimod synes Konstantinopels erobring at have været startskuddet til en intensiv kulturforandring i Europa og dermed en af katalysatorerne for den europæiske renaissance.

Oversigt over væsentlige problemstillinger:

- Hvordan blev Konstantinopel erobret og hvorfor kunne det lade sig gøre i 1453?
- Hvorfor kaldte de katolske paver Nicolas V og Pius II til korstog imod osmannerne for at generobre Konstantinopel, og hvordan reagerede de europæiske monarker på dette?
- Hvordan er sammenhængen mellem Konstantinopels erobring og europæisk opfattelse af Tyrken som frygtet fjende?
- Hvilken betydning havde erobringen af Konstantinopel på europæisk kulturliv, og er der forskel på den kulturelle retorik og den praktiske kontakt med osmannerne?

Oversigt over væsentlige delkonklusioner:

Ad 1. Den religiøse magtkamp mellem Paven og Patriarken (katholicismen og den ortodokse kirke) i Europa havde undermineret Byzans' mulighed for at skabe en tæt strategisk alliance med Vesteuropa (efter Rådet i Firenze 1431-45). Dertil kommer de katolske bystaters handelsmæssige og økonomiske interesser i Sortehavsområdet og i det østlige Middelhav. Osmannernes tidligere erobring og erobningsforsøg af især Balkan gjorde, at den osmanniske magtsfære i forvejen havde omkranset Konstantinopel, hvorefter erobringen af den sidste del af Byzans kun var et spørgsmål om tid og strategisk nødvendighed.

Ad 2. Den 27. juli 1453, knap to måneder efter erobringen af Konstantinopel tigger kardinal Aeneas Silvius Piccolomini den katolske Pave Nicholas V om hjælp til at generobre byen for kristendommens skyld. Nicholas V prædiker straks om et nyt korstog, men ingen af de europæiske monarker synes at bakke op om dette. Derudover er paven selv truet af katolske magtkampe i selve

Rom, udfordret militært og handelsmæssigt af genoveserne og venetianerne, og korstoget bliver derfor aldrig nogen realitet.

Ad 3. I årene efter erobringen af Konstantinopel komponeres der en del jereminader om dette, f.eks. Rosenplüt's *Des Türken Vasnachtspiel* i 1456, eller Guillaumes *"Lamentatio sanctae matris ecclesiae Constantinopolitanae"* i 1453. Både hos katolikerne, men også i stigende grad især hos protestanterne bliver Erobreren Mehmet Sultan Fatih til et symbol på den nye fjende, en verdsliggørelse af den forventede antikrist. Hos protestanterne bliver Erobreren Mehmet Fatih Sultan dog også brugt som personificeringen af den nødvendige forandring, der kendetegner den protestantiske løsrivelse fra katolicismen.

Ad 4. På trods af det retoriske had imod osmannerne efter erobringen af Konstantinopel ser man fra europæisk side faktisk en øget samhandel og også gensidig kulturudveksling mellem osmannerne og Europa. Udvandringen fra Konstantinopel lige efter erobringen bringer nyt blod til renæssancens store interesse for klassisk europæisk (navnlig græsk) historie, kultur og videnskab. Europæiske kunstnere som f.eks. Gentile Bellini besøger det erobrede Konstantinopel og maler Erobreren Mehmet Sultan Fatih med på *"humanistisk facon"*; Leonardo Da Vinci tegner en ny bro over Det Gyldne Horn for Sultan Beyazid II. Erobreren Mehmet Fatih Sultans åbenhed og nysgerrighed overfor europæisk kultur (f.eks. gennem Gennadios Scholarius) er også med til at åbne op for europæisk-osmannisk kulturudveksling.

Materialer, teorier og metoder:

Som grundlag for emnet har jeg benyttet fagets sekundærlitteratur og forskellige fremstillinger som empiri, hvilket skaber grundlag for at kunne formulere en teori.

Hvad en del af primærlitteraturen angår har jeg anvendt hermeneutikken, der går ud på, at læseren ved hjælp af forforståelsen fortolker teksten og dermed opnår en overordnet forståelse. Jeg har også brugt den kvalitative metode i forbindelse med analysen af primærlitteraturen, idet jeg har gået i dybden med teksterne for at opnå en overordnet og nuanceret forståelse.

Induktion er ligeledes benyttet til dannelse af en teori, eftersom der arbejdes fra tekstens specielle dele til den overordnede fortolkning.

Derudover har jeg brugt den nykritiske metode som er en tekstnær analysemetode og den ideologikritiske, idet den litterære tekst sættes ind i en samfundsmæssig og historisk kontekst.

I forhold til den materielle del af opgaven har jeg hovedsageligt fokuseret på årsagerne til påvirkningen af erobringen af Konstantinopel på europæisk renæssance og betydningen heraf (årsag-virkning) ved hjælp af fremstillinger og kilder. Til denne undersøgelse har jeg igen benyttet den kvalitative metode og har ligeledes anvendt induktion til dannelsen af en overordnet teori.

Litteraturliste

Goffman, D. 2002: *The Ottoman Empire and Early Modern Europe*. Cambridge University Press, Cambridge/New York.

Bisaha, Nancy: *Creating East and West*, Penn, 2004, 300 sider

Runciman, Steven: *The Fall of Constantinople 1453*, Cambridge University Press 1996 (1. udg. 1965)

James Hankins: "Renaissance Crusaders: Humanist Crusade Literature in the Age of Mehmed II", i *Dumbarton Oaks Papers*, vol. 49, 1995, pp. 111-207. <http://www.jstor.org/stable/1291712>, 100 ns

Raby, Julian: "A Sultan of Paradox: Mehmed the Conqueror as a Patron of the Arts", *Oxford Art Journal*, Vol. 5, No. 1, (1982), pp. 3-8, 6 ns

Mørck, Henning: *Balkan Under Tyrkisk Herredømme 1350-1800*, Århus Universitetsforlag 1998, side 66-67, 2 ns

Frazer, Charles: *Catholics and the Ottoman Empire 1453-1923*, Cambridge University Press, 1983, side 5-31, 28 ns

Inalcik, Halil: *Turkey and Europe in History*, Eren, 2006, side 17-35, 43-49, 141-160, 174-188, 70 ns

Walsh, Martin: *Fiftieth Century Studies*, Volumne 36, "Rosenplüt's Des Türken Vasnachtspiel" of 1456, Beudel & Brewer, 2011, 26 ns

Turner. 'The Career of George-Gennadios Scholarius.' *Byzantion* 39 (1969), pp. 446-47. 3 ns

Dufay, Guillaume: *Lamentatio sanctae matris ecclesiae Constantinopolitanae, 1453*: http://www.mab.jpn.org/musicex/score_lib/gd_const.pdf, 6 ns

[Aeneas Piccolomini to Cardinal Capranica on Fall of Constantinople](#) (5 KB PDF Document)
28 January 2005

Aeneas Piccolomini to Cardinal Capranica (July 1453): Letter on the Fall of Constantinople describing reaction and misinformation surrounding the event at the court of the Emperor Frederick III. 1 ns

[Bartolomeo de Giano On the Cruelty of the Turks](#) (49 KB PDF Document)
28 October 2004

A letter from a Franciscan living in Constantinople in 1438 conveying his impressions of growing Turkish power and a call for aid from the West. 15 ns

[Letter of the Knights of St. John on the Fall of Constantinople](#) (73 KB PDF Document)

The Knights of St. John on Rhodes write of the city's fall and Turkish plans to the Margrave of Brandenburg in Jerusalem. 1ns